

РОЗДІЛ VII. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 349.95

DOI <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2020-2-16>

Окремі питання адміністративно-правових режимів

Курінний Є. В.

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
AnastasiaEland@gmail.com*

Ключові слова:

адміністративно-правові режими, суспільні потреби, адміністративно-правові потреби, ознаки та формати адміністративно-правових режимів, надзвичайні режими, режим посиленої владно-управлінської уваги.

Статтю присвячено актуальній проблемі – з'ясуванню сутності та суспільного призначення адміністративно-правових режимів в Україні у контексті відповідних суспільних потреб. Наголошується, що час і суспільний розвиток не стоять на місці, об'єктивно саме вони спричинюють необхідність критичної оцінки та поступової ревізії існуючих теоретичних положень стосовно адміністративно-правових режимів.

Звертається увага на те, що результати вивчення визначень адміністративно-правових режимів та їх ознак дозволяють зробити припущення про те, що серед учених-адміністративістів пострадянського простору не існує єдиного, консолідованого підходу щодо розуміння сутності адміністративно-правових режимів і їх головного соціального призначення. Викладені варіанти цих режимів свідчать про наявність щонайменше двох форматів їх сучасного наукового сприйняття – широкого та вузького.

Припускається, що позитивні перспективи подальшого становлення та розвитку адміністративно-правових режимів в сучасних українських умовах можливі тільки у середньому (поміркованому) форматі, який складається з двох рівнозначних складників – надзвичайної та посиленої владно-управлінської уваги.

Використовуючи попередньо сформовані ознаки, пропонується власне визначення адміністративно-правового режиму як особливого формату забезпечення реалізації винятково важливих суспільних потреб під час настання надзвичайних обставин та функціонування соціальних сфер посиленої владно-управлінської уваги, що характеризується дією спеціально адаптованого законодавства, розширеним інструментарієм адміністративного примусу та імперативного домінування, наявністю додаткових обов'язків для ключових суб'єктів правовідносин, мінімізацією обмежень засадничих прав і свобод законослухняних громадян і безальтернативністю юридичної відповідальності для правопорушників. Констатується, що адміністративно-правові режими посідають важливе місце в теорії вітчизняного адміністративного права та відіграють помітну роль у практичному функціонуванні владно-управлінського апарату конкретної держави. Їх головне соціальне призначення полягає у тому, що за допомогою їх належної організації та функціонування можна забезпечити повну та вчасну реалізацію найважливіших груп суспільних потреб у ключових сферах соціального життя, які безпосередньо стосуються національної та громадської безпеки, а також оборони країни, що сприятиме стабільному та спокійному життю її громадян, гарантованому розвитку ключових інститутів громадянського суспільства та правової держави.

Individual issues on administrative and legal regimes

Kurinyi Ye. V.

*Zaporizhzhia National University,
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
AnastasiaEland@gmail.com*

Key words:

administrative and legal regimes, social needs, administrative needs, features and formats of administrative and legal regimes, extraordinary conditions, regime of heightened attention of authority.

The article is devoted to the topical issue – the determination of the essence and social purpose of administrative and legal regimes in Ukraine in the context of the relevant social needs. The author also states that time and social development are running out, they generate a need for critical assessment and gradual revision of the available theoretical provisions concerning administrative and legal regimes.

The focus is on the fact that the results of the study of administrative and legal regimes and their features make it possible to suggest administrative law scholars from post-Soviet countries don't have a unified, consolidated approach to the understanding of the essence of administrative and legal regimes and their main social purpose.

The presented alternatives of the regimes confirm the availability of a minimum of two formats of their modern scientific perception – wide and narrow. It is supposed positive prospects for further evolution and development of administrative and legal regimes in modern Ukrainian conditions are possible only in the medium (conservative) format which consists of two equivalent components – extreme and heightened attention of authority.

Using the previously formed features, the author proposes his definition of the administrative and legal regime as special format of support of the implementation of vitally important social needs under the framework of extraordinary circumstances and the functioning of social spheres of heightened attention of authority, which is characterized by the operation of specially adopted legislation, extended tools of administrative coercion and imperative dominance, provision of additional responsibilities for the key entities of the legal relations, minimization of limits of the fundamental rights and freedoms of law-abiding citizens and lack of alternatives of legal liability of offenders.

The research proves that administrative and legal regimes hold pride of place in the theory of domestic administrative law and play a pivotal role in the practical functioning of government apparatus of a particular state. Their principal social purpose is the fact that their adequate organization and functioning make it possible to guarantee the full and well-timed implementation of the high-priority groups of social needs in the key spheres of social life, which directly touch upon the national and public security as well as the state defense that will contribute to stable and tranquil life of its citizens, guaranteed development of the fundamental institutions of the civil society and the state of law.

У той чи інший період життя будь-якої країни в окремий час і на окремій або на всій території держави можуть виникати ситуації переважно надзвичайного характеру (техногенного, природного, пандемічного, воєнного або якогось іншого походження), коли в інтересах суспільства та держави необхідно застосовувати посилений імперативний формат адміністративно-правового регулювання певних груп суспільних відносин.

Здебільшого зазначені формати здійснюються в межах відповідних адміністративно-правових режимів, саме з їх допомогою мають досягатися ті цілі та завдання, які постають перед суспільством і державою в умовах надзвичайності, з використанням усіх необхідних сил і засобів, що є у розпорядженні відповідних владних (державних і самоврядних) структур.

Питання адміністративно-правих режимів у силу їх важливості, значного обсягу та мало реалізованого потенціалу ніколи не втрачали своєї актуальності як для представників владно-управлінських структур, так і окремих репрезентантів наукового цеху, яких цікавлять важливі, не вирішені проблеми науки адміністративного права.

На жаль, Україна не раз проходила випробування надзвичайними обставинами: сумнозвісна

аварія на ЧАЕС навесні 1986 року, низка паводків на Заході нашої країни або вибухи на військових складах, що з підозрілою періодичністю повторюються останніми роками, а також триваюча російська агресія на Сході України або поки що незавершена боротьба з пандемією, викликана вірусом COVID-19.

Успішне використання потенціалу адміністративних режимів досягається не тільки за допомогою набутого досвіду та здатності відповідних державних структур правильно та вчасно реагувати на виникнення надзвичайних обставин. Під час цих ситуацій важливе значення мають відповідні науково-теоретичні нароби, положення яких складаються з узагальнених вітчизняних і зарубіжних соціальних практик і новітніх теоретико-правових підходів, які враховують об'єктивно існуючі можливості теперішніх владних інституцій, ті реальні групи детермінантів, які як сприяють, так і перешкоджають реалізації відповідних управлінських рішень.

Одним із таких теоретичних підходів можна вважати використання правових потреб (правотреб) – похідної категорії від «суспільних потреб», які складають основу іншого новітнього терміну – об'єкту правового забезпечення, або просто «об'єкта права».

Питання практики та теоретичні проблеми правових режимів ніколи не залишалися поза увагою представників науки адміністративного права як за часів СРСР, так і в пострадянський період. Серед науковців, які здійснили найбільш помітний внесок у цьому напрямі творчого пошуку, є С.С. Алексєєв, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, В.М. Завгородня, Т.О. Коломоєць, В.Я. Настюк, І.С. Розанов, В.Б. Рушайло, Ю.О. Тихомиров, М.Г. Янгол та інші.

Також необхідно зазначити, що останніми роками в Україні теж стали більше приділяти уваги порушеній проблемі. Так, особлива увага звертається на докторську дисертацію Н.В. Коваленко, захищену у 2017 році, яка так і називається «Адміністративно-правові режими».

Час і суспільний розвиток не стоять на місці, об'єктивно саме вони спричинюють необхідність критичної оцінки, певної обережної та поступової ревізії існуючих теоретичних положень стосовно адміністративно-правових режимів. Тому розгляд таких засадничих питань як сутність і суспільне призначення зазначених режимів у контексті відповідних суспільних потреб і становить зміст головної мети цієї праці.

Переходячи до викладу основного матеріалу, слід наголосити, що правові потреби у сфері адміністративних режимів – це той різновид об'єктивно існуючих суспільних потреб, виокремлення, адміністративно-правове закріплення та вчасне і повне

втілення у життя яких допоможе вирішити існуючі питання визначення сутності згаданих режимів, їх безпосередньої організації та реалізації відповідних цілей, завдань і функцій, що покладаються на них в умовах їх безпосередньої дії.

Використання принципово нового формату правового забезпечення об'єктивно існуючих суспільних потреб, які мають або повинні мати відповідну правову регламентацію замість традиційної схеми правового регулювання суспільних відносин, допоможе не тільки більш комплексно розглянути проблему адміністративно-правових режимів, а й визначити існуючі різноманітні (теоретично-правові, практичні) перешкоди, які заважають оптимальному використанню можливостей вказаних режимів у теперішніх українських реаліях, а також обрати ефективний алгоритм дій щодо їх усунення.

Відправною правотребою у сфері адміністративно-правових режимів є формування сучасного уявлення про їх сутність і суспільне призначення. Важливість вирішення цього завдання викликана насамперед тим значним часовим періодом, який минув після розпаду СРСР. За минулі три десятиліття докорінно змінилися характеристики державно-управлінських відносин на території пострадянських держав (Україна не є винятком). Змінилися не тільки їх обсяги, змінився і їх зміст. Домінуючий колись в адміністративному праві імперативний метод дуже поступився диспозитивному методу регулювання суспільних відносин, що складає предмет цієї галузі вітчизняного права. Фактично між ними сформовано неформальний паритет, причому останній (диспозитивний) метод у перспективі буде тільки розширювати сферу своєї дії на майже безмежному полі сучасного різноманіття предмета адміністративно-правового регулювання суспільних відносин.

Також не слід забувати про питому вагу об'єктів державної власності, яка скоротилася до 10-15%, домінуючою в сучасній Україні стала насамперед приватна форма власності, що з огляду на необхідність забезпечення широкого гами національних інтересів, зокрема й за допомогою адміністративно-правових режимів, не є оптимальним варіантом для фактично воюючої зараз української держави.

Крім того, у нашій країні давно не існує політичної, соціально-економічної, духовно-культурної та цивілізаційно-світоглядної рівноваги. Рівні правового нігілізму, загальної і правової культури та свідомості більшості наших громадян давно бажають бути набагато кращими. За майже 30 років власної незалежності ми так і не навчилися виокремлювати головне від другорядного, зерня від полови.

Зміст суспільного (державного) інтересу здебільшого формується не на основі об'єктивно існуючих суспільних потреб, а на підставі сфальшованого соціального підґрунтя – фактично приватних, корпоративно-групових інтересів, які є репрезентантами домінуючої натежер в Україні кланово-олігархічної, кумівсько-сімейної системи.

Немає нічого дивного, коли дія тих чи інших різновидів адміністративно-правових режимів у сучасних українських реаліях носить переважно формальний характер і лише частково досягає поставлених вихідних цілей і завдань (наприклад, дія карантину в Україні у період з березня до червня 2020 року). За таких обставин саме життя детермінує критичний перегляд існуючих теоретико-правових засад сутності та соціального призначення адміністративно-правових режимів.

Відповідно до чинних теоретичних положень і поглядів на сучасне українське адміністративне право, з огляду на різноманітність завдань і функцій, що здійснюються органами виконавчої влади, норми адміністративного права встановлюють різні режими правового регулювання управлінської діяльності (адміністративно-правові режими). Специфіка цих адміністративно-правових режимів виявляється в особливостях порядку виникнення змісту прав та обов'язків учасників адміністративно-правових відносин і їх здійснення, у відповідних санкціях, особливостях їх реалізації, а також у дії єдиних принципів і загальних положень, що поширюються на цю сукупність правових норм [1, с. 269].

Існує декілька визначень адміністративно-правових режимів, кожне з яких розкриває його сутність та фактичне соціальне призначення. Якщо враховувати їх наукове сприйняття та поширеність серед інших науковців, то на першому умовному місці знаходиться варіант, запропонований Д.М. Бахрахом, який під поняттям «адміністративно-правового режиму» пропонує розуміти певне поєднання адміністративно-правових засобів регулювання, опосередковане централізованим порядком, імперативним методом юридичного впливу. Воно віддзеркалюється в тому, що суб'єкти правовідносин за своїм статусом займають юридично нерівні позиції.

На думку цього вченого, адміністративно-правові режими можна відрізнити за територіальним критерієм, за часом дії (постійні та тимчасові, ситуаційні) та за об'єктами, засобами діяльності (заповідники, отруйні речовини, валюта тощо) [2, с. 202].

Інший російський вчений-адміністративіст І.С. Розанов зазначає, що адміністративно-правові режими – це сукупність встановлених у законодавчому порядку правил діяльності, дій або поведінки громадян і юридичних осіб, а також поряд-

док реалізації ними своїх прав у певних умовах (ситуаціях) забезпечення та підтримання суверенітету й оборони держави спеціально створеними для цієї мети службами державного управління [3, с. 87].

На думку Ю.О. Тихомирова, адміністративно-правові режими становлять окремий вид регулювання, в рамках якого створюється й виконується певна комбінація юридичних, організаційних та інших засобів для забезпечення того чи іншого стану [4, с. 400].

В.М. Завгородня визначає адміністративно-правовий режим як сукупність юридичних конструкцій, що встановлюються й реалізуються в окремій сфері відносин, які становлять предмет адміністративного права та забезпечують публічні інтереси за допомогою адміністративно-правових засобів [5, с. 35].

Досить конкретне та обмежене певними межами надзвичайних обставин визначення пропонує В.Б. Рушайло, який під адміністративно-правовим режимом пропонує розуміти комплекс методів врегулювання відносин у суспільстві за особливих, надзвичайних обставин [6, с. 80].

М.Г. Янгол також є прихильником цієї позиції, але в ролі цього режиму визначає об'єднання необхідних дій, які мають на меті позбавлення від несприятливих, а іноді й від критичних наслідків і результатів різноманітного негативного соціального процесу, стихійного лиха, налагодження стану ситуації та умов у межах державного управління [7, с. 114–152].

Вже згадувана вище науковець Н.В. Коваленко пропонує декілька визначень адміністративно-правових режимів, а саме як:

а) комплексний засіб правового регулювання, зумовлений цільовим призначенням певних відносин в адміністративній сфері, що потребує спеціальної процесуальної регламентації, особливого правового статусу суб'єктів правовідносин, специфічного механізму реалізації їх правосуб'єктності й окремого комплексу заходів захисту їх прав [8, с. 41];

б) особливу форму правового регулювання суспільних відносин, яка базується на поєднанні комплексу юридичних, організаційних і технічних процедур та адміністративно-правових засобів і визначає міру можливої й належної поведінки суб'єктів, надає особливій спрямованості суспільним відносинам у сфері публічної влади [8, с. 42];

в) особливий порядок правового регулювання, запровадження якого зумовлено специфікою предмета регулювання, що полягає у встановленні сукупності правил, сформульованих у формі дозволів, заборон, регламентів, процедур, яких повинні дотримуватися суб'єкти публічного

управління з метою найбільш ефективного забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних осіб, прав і свобод юридичних осіб [8, с. 345].

Окрім наведених визначень, згаданий автор пропонує чотири головні ознаки адміністративно-правових режимів:

1) сфера їх застосування – вони встановлюються у сфері управлінської діяльності органів влади;

2) мета їх застосування – забезпечення публічних інтересів, насамперед мінімізація актуальних та уникнення потенціальних загроз;

3) особливе методичне забезпечення – адміністративно-правовим режимам притаманне позитивне методичне орієнтування, тобто покладання на суб'єктів обов'язків діяти певним чином для досягнення конкретних цілей;

4) специфічна сукупність видів юридичної відповідальності – порушення правил режиму супроводжується вжиттям заходів адміністративного примусу й подальшим притягненням до юридичної відповідальності [8, с. 41–42].

Більш широкий перелік ознак адміністративно-правових режимів наводиться на сторінках вже цитованого першого тому академічного курсу адміністративного права України, де зазначається, що зміст кожного адміністративно-правового режиму розкривається у низці елементів, серед яких мета встановлення відповідного адміністративно-правового режиму; імперативний метод правового регулювання; «режимні» правила поведінки суб'єктів-учасників відповідних правовідносин; спеціальні державні органи (служби), на які покладено завдання здійснення мети адміністративно-правового режиму; відповідальність за порушення «режимних» норм; особливі адміністративно-правові засоби встановлення і форми виникнення прав та обов'язків, способів юридичного впливу, захисту прав тощо (акти, протоколи, скарги, службова підпорядкованість, контроль, нагляд, адміністративний примус тощо); визначення просторо-часових рамок дії адміністративно-правового режиму [1, с. 270–272].

Наведені приклади визначень адміністративно-правових режимів та їх ознак дозволяють зробити припущення про те, що серед учених-адміністративістів пострадянського простору не існує єдиного, консолідованого підходу щодо розуміння сутності адміністративно-правових режимів і їх головного соціального призначення.

Викладені варіанти режимів свідчать про наявність щонайменше двох форматів їх наукового сприйняття – широкого та вузького. Прихильниками першого є майже всі згадані вище українські науковці, зокрема й Н.В. Коваленко. Перевагу вузькому формату розуміння адміністративно-правових режимів насамперед надають такі російські

вчені як В.Б. Рушайло та М.Г. Янгол, які, керуючись важливим практичним аспектом, обмежують їх рамками особливих і надзвичайних обставин.

Якщо уважно ознайомитися із визначеннями вказаних режимів, що пропонуються Д.М. Бахрахом, І.С. Розановим та Ю.О. Тихомировим, то в їх оригінальних наукових підходах важко розгледіти прихильність до широкого розуміння адміністративно-правових режимів, вони скоріше характеризуються проміжною поміркованою точкою зору, що більше відповідає умовному середньому формату їх функціонування.

Керуючись новітнім науковим підходом до правового забезпечення об'єктивно існуючих суспільних потреб, ми повинні враховувати не тільки наші наукові бажання та фантазії, а й відповідні практичні можливості матеріального, ресурсного, фізичного (зокрема людського) плану. Безперечно, з позицій рафінованої, відірваної від реалій життя теорії виглядає цілком можливим значну частку суспільних відносин, які складають предмет адміністративно-правового регулювання і становлять умовну важливість для суспільного життя, підвести під дію того чи іншого різновиду адміністративно-правових режимів.

Однак ефективність функціонування такого режиму з огляду на його фактичну постійність і лише часткову контрольно-наглядову забезпеченість, буде зведена майже нанівець. Подібними діями можна не тільки загубити значний потенціал адміністративно-правових режимів, а й фактично дискредитувати їх, поставивши хрест на їх подальшому розвитку як у теоретичному, так й в практичному планах.

Тому, на мою думку, позитивні перспективи подальшого становлення та розвитку адміністративно-правових режимів в сучасних українських умовах можливі тільки у середньому або через певний час в обмеженому форматі. Додатковим підтвердженням цієї тези є неспроможність чинних державних інституцій ефективно та результативно діяти протягом останніх 6-ти років в умовах фактичного перебування у стані війни з більш потужним і підступним північно-східним сусідом України (наприклад, більша половина вітчизняного мас-медійного простору знаходиться під прямим чи опосередкованим контролем країни-агресора та майже безперешкодно веде підривну, антиукраїнську пропаганду).

За таких обставин головною метою стосовно адміністративно-правових режимів є чітке визначення їх реального, життєздатного та ефективного формату функціонування (у нашому випадку це так званий середній або поміркований формат). Вибір подібного формату певним чином спрощує визначення його головних ознак та дефініції.

Серед згаданих ознак хотілося б виокремити такі: дуалістичність конструкції, що означає наявність двох рівнозначних складників – надзвичайної та посиленої владно-управлінської уваги (режими: дозвільної системи, державної таємниці, мас-медійного простору, санітарно-екологічної безпеки, прикордонний, митний режими, громадської, національної безпеки тощо); виняткова важливість суспільних потреб режимного забезпечення та чітке окреслення їх меж; дія спеціально адаптованого законодавства; розширений адміністративний примус та імперативне домінування; наявність додаткових обов'язків для ключових суб'єктів правовідносин; мінімізація обмежень засадничих прав для законослухняних громадян; безальтернативність юридичної відповідальності (насамперед адміністративної).

Використовуючи наведені ознаки, можна запропонувати власне визначення адміністративно-правового режиму – особливий формат забезпечення реалізації винятково важливих суспільних потреб під час настання надзвичайних обставин і функціонування соціальних сфер посиленої владно-управлінської уваги, що характеризується дією спеціально адаптованого законодавства, розширеним інструментарієм адміністративного примусу та імперативного домінування, наявністю додаткових обов'язків для ключових суб'єктів правовідносин, мінімізацією обмежень засадничих прав і свобод законослухняних громадян і безальтернативністю юридичної відповідальності для правопорушників.

Дуалістичність наведеної моделі адміністративно-правових режимів не виключає розширення відповідних ознак для кожного її складника та подальше вдосконалення структурних характеристик репрезентантів тієї чи іншої частини. Наприклад, сучасна спрощена схема надзвичайних режимів після певного доопрацювання може набути більш складної та адаптованої до соціальної практики конструкції. Зокрема, надзвичайні адміністративно-правові режими пропонується піддавати градації не тільки за джерелами відповідних загроз, а й за ступенем відповідного реагування з боку держави (залежно від очікуваної небезпеки): режим I-го ступеня реагування (упередження або мінімізація настання очікуваних загроз); режим II-го ступеня реагування (спеціального

або посиленого реагування); режим III-го ступеня реагування (максимального або надзвичайного реагування).

Також залежно від часових параметрів надзвичайні адміністративні режими можна поділити на три різновиди: а) режим надзвичайної ситуації (діє до 1 місяця); б) режим надзвичайних обставин (діє до 3 місяців); в) режим надзвичайного стану (діє більше 3 місяців).

Наведені новації мають не тільки науково-теоретичне, а й певне практичне підґрунтя. Залежно від тих чи інших надзвичайних умов можна планувати використання наявних сил і засобів, формувати відповідні резерви, винаходити додаткові матеріальні та фінансові ресурси, проводити відповідне планування, підготовлено та належним чином переходити з одного до іншого різновиду режиму чи періоду особливих соціальних ситуацій та обставин.

Упереджуючи можливу критику з боку прихильників так званого широкого формату адміністративно-правових режимів, слід зауважити, що інший значний масив важливих адміністративно-правових відносин (наприклад, державної (публічної) служби, певних видів господарської, інвестиційної діяльності, ліцензування підприємницької діяльності, побудови та функціонування об'єктів державного управління тощо) цілком можливо забезпечити в межах так званого владно-управлінського процесу та його складників – відповідних адміністративних процедур, тобто без зайвого зловживання методами примусу та іншими здебільшого паперовими імперативними кроками.

На завершення можна констатувати, що адміністративно-правові режими посідають важливе місце в теорії вітчизняного адміністративного права та відіграють помітну роль у практичному функціонуванні владно-управлінського апарату конкретної держави. Їх головне соціальне призначення полягає в тому, що за допомогою їх належної організації та функціонування можна забезпечити повну та вчасну реалізацію найважливіших груп суспільних потреб у ключових сферах соціального життя, які безпосередньо стосуються національної та громадської безпеки, а також оборони країни, що сприятиме стабільному та спокійному життю її громадян, гарантованому розвитку ключових інститутів громадянського суспільства та правової держави.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс : Підручник у двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К. : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
2. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник для вузов. М. : БЕК, 1996. 368 с.
3. Розанов И.С. Административно-правовые режимы по законодательству РФ, их назначение и структура. *Государство и право*, 1996. № 9. С. 81–91.

4. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса: Чрезвычайное законодательство : учебник. М. : Юрид. лит., 1998. 620 с.
5. Завгородня В.М. Категорія «адміністративно-правовий режим» у понятійному апараті адміністративного права. Правовий вісник Української академії банківської справи. 2012. № 1(6).С. 31–35.
6. Рушайло В.Б. К вопросу о понятии административно-правового режима. Юбилейный сборник научных трудов. М. : Московская академия МВД России, 2000. С. 80–88.
7. Янгол Н.Г. Чрезвычайное законодательство и исключительные правовые режимы. СПб. : ГУАП, 2006. 320 с.
8. Коваленко Н.В. Теорія адміністративно-правових режимів : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 432 с.

References

1. V.B. Averianov (ed.) (2004) *Administrativne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs: Pidruch.* : U dvokh tomakh: Tom 1. Zahalna chastyna [Administrative law of Ukraine. Academic course: a textbook: in 2 vols.: Volume 1. General part]. Kyiv : Vydavnytstvo “Iurydychna dumka” [in Ukrainian].
2. Bahrah D.N. (1996). *Administrativnoe pravo: uchebnik dlja vuzov* [Administrative law: a textbook for HEIs]. Moscow : BEK [in Russian].
3. Rozanov I.S. (1996) *Administrativno-pravovoe rezhimy po zakonodatel'stvu RF, ih naznachenie i struktura* [Administrative and legal regimes under the legislation of the Russian Federation]. *Gosudarstvo i pravo*, № 9, P. 81–91.
4. Tihomirov Ju.A. (1998) *Kurs administrativnogo prava i processa : uchebnik* [The course of administrative law and process: a textbook]. Moscow : Jurid. lit. [in Russian].
5. Zavorodnia V.M. (2012). *Katehoriia “administrativno-pravovyi rezhym” u poniatinomu aparati administrativnoho prava. Pravovyi visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy* [The category “administrative and legal regime” in the conceptual framework of administrative law]. *Pravovyi visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, № 1(6), P. 31–35.
6. Rushajlo V.B. (2000) *K voprosu o ponjatii administrativno-pravovogo rezhima. Jubilejnyj sbornik nauchnyh trudov* [On the issue of the concept of administrative and legal regime. Anniversary collection of scientific papers]. Moscow : Moskovskaja akademija MVD Rossii [in Russian].
7. Jangol N.G. (2006). *Chrezvychajnoe zakonodatel'stvo i iskljuchitel'nye pravovye rezhimy* [Emergency legislation and exclusive legal regimes]. Saint Petersburg : GUAP [in Russian].
8. Kovalenko N.V. (2017) *Teoriia administrativno-pravovykh rezhymiv : monohrafiia* [Theory of administrative and legal regimes : a monograph]. Zaporizhzhia : Vydavnychii dim “Helvetyka” [in Ukrainian].